

شمّنی، احمد

607 - 608

۸۰۱ در شهر اسکندریه مصر در خانواده‌ای اهل علم به دنیا آمد. پدرش کمال‌الدین محمدبن محمد و جدش محمدبن حسن (متوفی ۷۷۱) منسوب به شَمْن، قریه یا مزرعه‌ای در قَسَنْطینه در مغرب، بودند. کمال‌الدین در ۷۶۶ در اسکندریه زاده شد و نزد کسانی چون بهاء‌الدین دمامینی، ابومحمد قروی و بدرالدین زرکشی فقه و حدیث آموخت و در فقه مالکی و حدیث تپجر یافت و به تدریس پرداخت. او که شعر هم می‌سرود، نخبه‌الفکر ابن‌حجر عسقلانی را شرح کرد و به تنظیم هم درآورد (نظم النخبه). کمال‌الدین در ۸۲۱ در قاهره درگذشت. ابن‌حجر عسقلانی وی را ستوده و دوست خود خوانده‌است. جدّ اعلاّی شمّنی محمدبن خلف‌الله شافعی مذهب و از مدرّسان فقه و ادبیات در جامع عمروعاص قاهره بود (ابن‌حجر عسقلانی، قسم ۲، ص ۷۴۸؛ سخاوی، ج ۲، ص ۱۷۴، ج ۹، ص ۷۴-۷۵؛ شیوطی، ۱۴۱۵، ص ۸۳؛ همو، ۱۳۸۴، ج ۱، ص ۱۰۱، ۳۷۵-۳۷۶؛ ابن‌عماد، ج ۷، ص ۳۱۳).

حیات شمّنی مصادف با دوره دوم ممالیکی (حک: ۷۸۴-۹۲۲)، به‌ویژه ممالیکی چرکسی، بود که در آن دوره پس از سقوط خلافت عباسی در بغداد، مصر مورد توجه عالمان و علم‌آموزان قرار گرفت. بعضی از حاکمان این عصر که در دوره آنها اوضاع مصر ثبات نسبی بیشتری داشت، به بنانهادن مسجدها، مدرسه‌ها، کتابخانه‌ها و خانقاهها اهتمامی ویژه داشتند و از این‌رو، اوضاع علمی و فرهنگی مصر بهبود چشمگیری یافت (شمّنی، ۱۴۲۵، مقدمه خطیب، ص ۱۶-۲۲؛ نیز - ممالیکی*). شمّنی همراه با پدرش در ۸۱۰ به قاهره رفت و علاوه بر پدرش از استادان متعددی علم آموخت، از جمله علم قرائت را از محمدبن علی زراتینی، نحو را از شمس‌الدین شَطُونفی و منطق و فقه حنفی را از یحیی‌بن یوسف سیرامی (صیرامی) فراگرفت و نزد ولی‌الدین عراقی، تقی‌الدین زبیری و محمد ابن‌کویک حدیث آموخت. همچنین، خط و کتابت را از زین‌الدین عبدالرحمان‌بن یوسف ابن‌صانع*، بخشی از اصول فقه و فقه حنفی را از علاء‌الدین محمد بخاری* (متوفی ۸۴۱) و اصول فقه مالکی و کلام را از محمدبن احمد بساطی* (قاضی مالکیان مصر) فراگرفت. افزون‌براینها، شمّنی طب، حساب، هندسه و هیئت آموخت (ابن‌تغری بردی، فصل ۳، ص ۶۶۸-۶۶۹؛ سخاوی، ج ۲، ص ۱۷۴-۱۷۵؛ شیوطی، ۱۴۲۸، ج ۱، ص ۴۴۵؛ همو، ۱۴۱۵، ص ۸۶-۸۳؛ شوکانی، ج ۱، ص ۱۱۹-۱۲۰). در پاره‌ای منابع، ابن‌حجر عسقلانی نیز در شمار استادان وی ذکر شده‌است (ابن‌تغری بردی، فصل ۳، ص ۶۶۹؛ د.د.ترک، ذیل ماده).

01 Aralık 2021

sosyo-ekonomok görünümü", *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler dergisi*, vol. 6, no. 2 (Aralık 2005); idem, "XIX. yüzyıl Osmanlı dünyasında birlikte yaşam standardına lokal bir yaklaşım: Şumnu örneği", in 38. *ICANAS*, ibid, vol.1, 2011; idem, *XIX. yüzyılda bir Osmanlı ordugah kasabası Şumnu*, Ankara 2006; Osman Köse, "Bulgaristan Emareti ve Türkler (1878-1908)", *Turkish studies*, vol.1, no.2 (2006); Aşkın Koyuncu, "Tuna vilâyeti'nde nüfus ve demografi (1864-1877)", in ibid, vol.9, no.4 (spring 2014); Ali Mehmedov, "Bulgaristan Şumnu'daki Medresetü'n- Nüvab'ın İslâm din eğitimi tarihindeki yeri", yüksek lisans tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2011; Binbaşı M. Nasrullah, Kolağası M. Rüşdü, and Mülazım M. Eşref, *Osmanlı atlası: XX. yüzyıl başları*, ed. Rahim Tekin and Yaşar Baş, İstanbul 2003; Fatih Özdemir, "TD 382 numaralı tahrir defterine göre Kanuni devrinde Şumnu nahiyesi", yüksek lisans tezi, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2015; Osman Nuri Peremeci, *Tuna boyu tarihi*, İstanbul 1942; Republic of Bulgaria, National Statistical Institute, 2018. Retrieved Sept.7, 2019, from www.nsi.bg/en/content/6710/population-towns-and-sex; idem, 2001. Retrieved Sept.7, 2019, from www.nsi.bg/Census_e/Ethnos.htm; Stanford J. Shaw, *History of the Ottoman Empire and modern Turkey*, Cambridge 1985; Bilâl N. Şimşir, *Rumeli'den Türk göçleri*, Ankara 1989; *The Times comprehensive atlas of the world*, London: Times Books, 2005; Pars Tuğlacı, *Bulgaristan ve Türk-Bulgar ilişkileri*, İstanbul 1984; Ömer Turan, *The Turkish minority in Bulgaria (1878- 1908)*, Ankara 1998; *TDVİA*, s.v. "Şumnu" (by Machuel Kiel); Bülent Yıldırım, "Resmî nüfus sayımlarına göre Bulgaristan'da Türk nüfusu (1878-1934)", *Türk dünyası araştırmaları*, no. 214 (Şubat 2015); Hasan Hüseyin Yılmaz and Nusret Koca, "Tahrir defterlerine göre Şumnu kazasındaki kayıp yerleşmeler", in *Balkan tarihi*, vol. 1, ed. Zafer Gölen and Abidin Temizer, [Ankara]: Osmanlı Mirası Türk kültürünü Araştırma Derneği Yayınları, [2016].

/ عثمان کوكسال /

شمّنی، احمدبن محمد، ابوالعباس تقی‌الدین تمیمی، فقیه، ادیب و محدث حنفی اهل مصر در قرن نهم. او در